

τέτοιο ὑποκείμενο δὲν ἔχει ποτὲ κανένα φίλο στὸν κόσμο, οὔτε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οὔτε ἀνάμεσα στοὺς θεούς, οὔτε ἀπάνω στὴ γῆ κι' οὔτε κάτου ἀπ' τὴ γῆ ὑστερὸς ἀπὸ τὸ θάνατό του. Πρέπει λοιπὸν νὰ θυμᾶστε δλοένα τοὺς λόγους μας, κι' δ, τι κι' ἂν κάνετε στὴ ζωή σας νὰ τὸ κάνετε πάντα μὲ ἀρετή, βέβαιοι, πὼς δίχως τὴν ἀρετὴν ὅλα τὰ πλούτην ὅλου τοῦ κόσμου κι' ὅλα τὰ ἔργα εἶναι αἰσχρὰ καὶ ἀπαισια. Γιατὶ οὔτε δὲ πλούτος φέρνει τιμὴ σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἀποχτῷ ἀναντρα—γιατὶ γι' ἄλλον δὲ ἀνθρώπος αὐτὸς πλουταίνει κι' ὅχι γιὰ τὸν ἑαυτό του—κι' οὔτε τοῦ κορμοῦ ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ φύσις ταιριάζουν καὶ δίνουν ἀξία στὸν ἀναντρό καὶ τὸν κακό, δταν ὑπάρχουν καὶ τὰ δυὸ σ' ἔναν τέτοιον ἀνθρώπο, ἀπεναντίας εἶναι παράταρα στὴ ζωή του, γιατὶ τὸν ἐκθέτουνε πιὸ πολὺ στὴν κοινωνία καὶ κάνουνε δλοφάνερη σ' ὅλο τὸν κόσμο τὴν ἀναντρία του. Κι' αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη, ἡμα χωρίζεται ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὶς ἄλλες ἀρετές, ἀποκαλύπτεται ὡς πανουργία κι' ὅχι ὁ ἕστιος σοφία. Οἱ 247A λόγοι αὐτοὶ ἐπιβάλλουν ν' ἀγωνίζεστε μ' ὅλες τὶς δυνάμεις σας σὲ κάθε στιγμή, καὶ στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς σας καὶ σ' ὅλη τὴ ζωή σας, γιὰ νὰ ξεπεράσετε σὲ δόξα ὅσο μπορεῖτε πιὸ πολὺ κι' ἐμᾶς κι' ὅλους τοὺς προγόνους μας· εἰδεμὴ πρέπει νὰ γνωρίζετε πολὺ καλά, πὼς, ἀν σᾶς νικᾶμε στὸ ἄθλημα τῆς ἀρετῆς, ἡ νίκη μας αὐτὴν μᾶς φέρνει ντροπή, ἡ ήττα μας δικιας, ἀν νικηθοῦμε ἀπὸ ἐσᾶς, μᾶς φέρνει ενδαιμονία. Καὶ μάλιστα ιδίᾳ ήταν τελεία ἡ ήττα μας καὶ ἡ δική σας νίκη, ἐὰν ἐπασκίζατε κι' ἀγωνιζόσαστε σ' ὅλη τὴ ζωή σας νὰ μὴν κάνετε κατάχρηση καὶ σπατάλη τῆς δόξας τῶν προγόνων σας, μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι γιὰ ἔναν ἀνθρώπο ποὺ πιστεύει πὼς ἔχει κάποια δύνατητα καὶ ἀξία στὴ ζωὴ τίποτα δὲν εἶναι πιὸ αἰσχρὸ ἀπὸ τὸ νὰ φαίνεται πὼς οἱ τιμὲς ποὺ τοῦ γίνονται ἀπὸ τὴν κοινωνία δὲν τοῦ γίνονται γιὰ τὴ δική του ἀξία, ἀλλὰ γιὰ τὴ δόξα τῶν προγόνων του. Στ' ἀληθινὰ εἶναι ὁραιός καὶ μεγαλόπρεπος θησαυρὸς γιὰ τὰ παιδιά νὰ τιμάῃ ἡ κοινωνία τοὺς γονειούς τους, ἀλλὰ τὸ νὰ κατασπαταλάῃ κανεὶς ἔνα θησαυρὸ ἀπὸ πλούτη καὶ τιμὲς καὶ νὰ μὴν τόνε παραδίνῃ στοὺς ἀπογόνους του, γιατὶ δὲ ἵδιος δὲν ἔχει καμιὰ δημιουργικὴ ἀξία καὶ δὲν ἔχει κατορθώσει τίποτα στὴ ζωὴ του καὶ δὲν ἔχει δικούς του τίτλους γιὰ νὰ τὸν τιμάῃ ὁ κόσμος, εἶναι αἰσχρὸ καὶ ἀναντρό. Κι' ἀν ζήσετε μὰ τέτοια ζωή, θάρσετε κοντά μας καὶ θὰ σᾶς δεχτοῦμε στὴν ἀγκαλιά μας σὰ φίλοι ποὺ ξαναβρίσκουν καὶ ὑποδέχονται φίλους, δταν ἡ κοινὴ μοίρα ὅλου τοῦ κόσμου σᾶς φέρῃ ἐδῶ C πέρα· ἀν δικιας ἀμελήσετε καὶ δειχτῆτε ἀναντροὶ στὴ ζωή σας, κανεὶς δὲ θὰ σᾶς ὑποδεχτῇ καλόκαρδα. Λύτῳ ἔχουμε νὰ εἰποῦμε στὰ παιδιά μας.

XX. "Οσο γιὰ τοὺς πατέρες μας καὶ τὶς μητέρες μας, ἀν βρίσκωνται ἀπόμα στὴ ζωή, πρέπει νὰ τοὺς παρηγορᾶμε καὶ νὰ τοὺς δίνουμε θάρρος γιὰ νὰ ὑπομένουν δσο τὸ δυνατὸ πιὸ ὑποφερτὰ τὴ συφορά τους, ἀν γίνῃ καὶ τοὺς ἔρθῃ τὸ κακό, καὶ νὰ μὴν θρηνολογᾶμε μαζί τους—γιατὶ δὲ θάχουν καμιὰ ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς θρήνους καὶ τὰ μοιρολόγια τῶν ἄλλων γιὰ νὰ αἰστάνωνται πιὸ βαθειὰ τὸν πόνο τους· Θ' ἀρκῆ γι' αὐτοὺς ἡ ἵδια ἡ συφορά, ποὺ θὰ τοὺς ἔχει βρῆ—ἀλλὰ νὰ πασκίσουμε ἀπεναντίας νὰ τοὺς γιατρεύουμε καὶ καταπραΐνουμε τὸν πόνο, θυμίζοντάς τους πὼς οἱ θεοὶ ἔχουν εἰσακούσει τὶς πιὸ μύχιες εὐχές τους. Γιατὶ δὲν εὐχόσαν βέβαια στοὺς θεοὺς νὰ γίνουν τὰ παιδιά τους ἀθάνατα, ἀλλὰ ν' ἀναδειχτοῦν ἥρωες στὴ ζωὴ καὶ νὰ δοξαστοῦνε, καὶ τ' ἀγαθὰ αὐτά, ποὺ εἶναι ἀπάνω ἀπὸ ὅλα τ' ἀγαθὰ ὅλου τοῦ κόσμου, τοὺς τᾶδεσαν περίσσια οἱ θεοὶ· ἔπειτα δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο εὔκολο καὶ βολετὸ σὲ θητήτων ἀντρα ὅλα νὰ τοῦ πᾶνε στὴ ζωὴ κατὰ πῶς βιούλεται κι' εὐχεται στὸ βάθιος τῆς ψυχῆς του. Κι' ἀν ὑπομένουν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ σ' ὅλο τὸν κόσμο, πὼς εἶναι στ' ἀληθινὰ πατέρες ἥρωιν E καὶ πὼς κ' οἱ ἵδιοι εἶναι ἥρωες δπως καὶ τὰ παιδιά τους· ἀν δικιας ἀφήσουν τὸν κόσμο νὰ ὑποιψιαστῇ ἡ πὼς δὲν εἶναι πράγματι πατέρες μας ἡ πὼς ὅσοι μᾶς ἐγκωμιάζουν δὲν κάνουν τίποτ' ἄλλο παρὰ ν' ἀραδιάζουν τοῦ κόσμου τὰ ψέματα. Δὲν πρέπει δικιας οὔτε τὸνα οὔτε τἄλλο νὰ γίνῃ, ἀλλὰ πρέπει ἀπεναντίας ἔκεινοι νὰ μᾶς ἐγκωμιάζουν μὲ τὰ ἔργα τους στὴ ζωή τους, ἀποδείχνοντας ἐμπραχτα μὲ τὴ διαγωγή τους αὐτὴ πὼς εἶναι οἱ ἵδιοι στ' ἀληθινὰ ἥρωες καὶ πατέρες ἥρωιν.

Πάλαι γὰρ δὴ τὸ μηδὲν ἄγαν λεγόμενον καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ γὰρ
ὅντι εὖ λέγεται. "Οτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἕαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὑδαι-
248Α μονίαν φέροντα ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται ἐξ ὅν
ἢ εὖ ἢ κακῶς προκατέσθαι ἡγάγκασται καὶ τὰ ἔκείνου, τούτῳ ἀρι-
στα παρεσκεύασται ζῆν, οὗτος ἐστιν ὁ σώφρων καὶ οὗτος ὁ ἀνδρεῖος καὶ φρό-
νιμος· οὗτος γιγνομένων χρημάτων καὶ παιδῶν καὶ διαφθειρομένων μάλιστα
πείσεται τῇ παροιμίᾳ· οὕτε γὰρ χαίρων οὕτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται διὰ
τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. Τοιούτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους
B εἶναι καὶ βουλόμενα καὶ φαμέν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους,
οὐκ ἀγανακτοῦντας οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι.
Δεόμεθα δὴ καὶ πατέρων καὶ μητέρων τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους τὸν
ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι μήτι οὐδηνοῦντες οὐδὲ διλοφυρόμενοι ἡμᾶς
C ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται, ἀλλ᾽ εἴ τις ἐστι τοῖς τετελευτηρικώσιν αἴσθησις τῶν
ζῶντων, οὕτως ἀχάριστοι εἰεν ἀν μάλιστα, ἔαυτούς τε κακοῦντες καὶ βαρέως
φέροντες τὰς συμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως μάλιστος ἀν χαρίζοντο. Τὰ μὲν
γὰρ ἡμετέρα τελειτὴν ἥδη ἔξει ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις, ὥστε πρέπει
αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηγεῖν· γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παιδῶν ἐπιμε-
λούμενοι καὶ τρέφοντες καὶ ἔνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες τῇς τε τύχις μάλιστος
D ἀν εἰεν ἐν λίθῳ καὶ ξῷεν κάλλιον καὶ δρυότερον καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον.

Ταῦτα δὴ ἵκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρὸν ἡμῖν ἀγγέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρα-
κελευόμεθα ἀν δύποτες ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ νέων ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν
παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἵσμεν δῆτι καὶ
ἔαν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἵκανῶς ἐπιμελήσεται.

XXI. Ταῦτα οὖν, ἡ παῖδες καὶ γονῆς τῶν τελευτησάντων, ἔκεινοί τε
E ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ ὡς δύναμαι προθυμιότατα ἀπαγγέλλω·
καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἔκεινων, τῶν μὲν μιμεῖσθαι τοὺς αὐτῶν, τῶν δὲ θαρ-
ρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἡμῖν καὶ ἴδια καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησύντων ὑμᾶς καὶ
ἐπιμελησομένων, δύοις ἀν ἕκαστος ἔκαστῳ ἐντυγχάνῃ ὅτῳοῦν τῶν ἔκεινων.
Τῆς δὲ πόλεως ἵστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, δῆτι νόμους θεμένη περὶ τοὺς
τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδας τε καὶ γεννήτορας ἐπιμελεῖται, καὶ

64. "Ἐν ἀπὸ τὰ πιὸ κοσμιξακουσμένα καὶ τὰ πιὸ χαραχτηριστικὰ γενικώτερα τῆς Κοσμοθεωρίας τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Κόσμου γνωμικά τῶν ἀρχαίων ἑπτὰ σοφῶν. Στήν ἔκδοσῃ τῶν Προσωριναὶ φιλοσόφων τοῦ Diels ("Εκδ. Βι. τόμ. 2. σελ. 215) καὶ στὸ περίφημο βιβλίο τοῦ Διογένη Λαερτίου «περὶ βίου, δογμάτων καὶ ἀποφθε-
γμάτων τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων» (Σόλων 16) τὸ γνωμικὸν αὐτὸν ἀναφέρε-
ται ὡς γνωμικὸν τοῦ Σόλωνος. Σχετικὰ μὲ τὸ ὅητὸν αὐτὸν Πλάτων γράφει στὸν Ηρω-
ταγόρα (343 ΑΒ) τὰ ἔξῆς: « . . . καὶ καταμάθοι ἀν τις αὐτῶν (τῶν ἑπτὰ σοφῶν)
τὴν σοφίαν τοιαύτην οὖσαν, δίηματα βραχέα ἀξιομνημόγεντα ἐκάστῳ εἰρημένα, ἀ-
οὗτοι καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀγέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν
νεών τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα, ἢ δὴ πάντες ἡμενοῦσι, γνῶθι σαυτὸν καὶ
μηδὲν ἄγαν».

65. Πρβλ. Πλάτ. Νόμος 927 Α.

Τὸ γνωμικὸ τίποτα πιὸ πολὺ ἀπ' ὅ, τι πρέπει,^{αὐτόν} ποὺ λέγεται ἀπ' τὰ σὺν παλιῇ
χρόνιᾳ, φαίνεται πώς πολὺ σωστὰ λέγεται, γιατὶ στὸ ἀληθινὰ εἶναι ὁ πιὸ σωστὸς λό-
γος. Πράγματι ὁ ἀντρας, ποὺ ἔξαρτάει μονάχα ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς δικές του
δυνάμεις ὅλα ἔκεινα ποὺ δδηγοῦν στὴν εὔτυχία ἢ σιμὰ στὴν εὔτυχία καὶ δὲν ἀφίνει 248A
νὰ κρέμεται ἡ ζωὴ του ἀπ' τὴν ζωὴν ἄλλων ἀνθρώπων ποὺ ἡ ἐπιτυχία τους ἡ ἡμάποτυχία
τους δὲν μπορεῖ παρὰ νάγκῃ κατ' ἀνάγκη τὸν ἀντίχτυπό της καὶ στὴ δική του τὴν ζωὴν,
αὐτὸς εἶναι ὁ καλύτερος ἀπὸ κάθε ἄλλον προετοιμασμένος καὶ ὀπλισμένος γιὰ τὸν
ἀγώνα τῆς ζωῆς. Λοτὸς ὁ ἀντρας εἶναι ὁ σώφρων καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἡρωϊκὸς καὶ ὁ
γνωστικός· καὶ πλούτη καὶ παιδιὰ ν' ἀποχτίσῃ στὴ ζωὴ του καὶ νὰ τὰ χάσῃ, ἀπάνου
ἀπ' ὅλα ὃς κανόνα τῆς ζωῆς τὸν θάρρον τὸ πιὸ πάνω γνωμικό· γιατὶ πράγματι δὲ θὰ
φανῇ ποτέ, πώς χαίρεται ἡ λυπᾶται πέρος ἀπ' ὅ, τι πρέπει, γιατὶ θάρρος σ' ὅλη τὴν ζωὴ του
πεποίησῃ μοναχὰ στὸν ἑαυτό του καὶ στὶς ἐστερεωτές του δυνάμεις. Τέτοιοι ἔχουμε
τὴν ἀξίωση καὶ θέλουμε νάναι καὶ οἱ δικοί μας καὶ διακηρύσσουμε, πώς πράγματι B
εἶναι. Καὶ τέτοιοι δειγνύμαστε στὴ στιγμὴ αὐτὴ καὶ ἐμεῖς οἱ ἕδιοι καὶ οὕτε λυπόμαστε ἡ
φοβόμαστε παρὰ πολὺ ἀν πρέπῃ καὶ μᾶς μέλλον νὰ πεθάνουμε τώρα. Θερμοπαρακα-
λῶμε λοιπὸν καὶ ίκετεύουμε τοὺς πατέρες μας καὶ τὶς μητέρες μας μὲ τὸ πνεῦμα
αὐτὸν νὰ περνοῦνε τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς τους, καὶ νὰ ξέρουν, πώς μὲ τὰ κλά-
ματά τους καὶ τὰ σκουζίματα καὶ τὰ μοιρολογίματά τους γιὰ τὸ θάνατό μας
δὲ θάμας εὐχαριστίσουμε πιὸ πολύ, ἀλλὰ πώς, ἀν αἰστάνωνται οἱ νεκροὶ κάτι γιὰ κεί-
νους ποὺ εἶναι στὴ ζωὴ,^{αὐτόν}, βασιειὰ θάμας πικράνουν καὶ θάμας λυπήσουν, ἀν ταλαι-
πωροῦνε καὶ βασανίζουνε σκληρὰ τοὺς ἑαυτούς τους καὶ ὑποφέρουνε βαρειὰ τὶς συ- C
φρορές τους· ἀπεναντίας θάμας χαρίζουν τὴν πιὸ μεγάλη χαρά, ἀν κυριαρχοῦνε τὸν
ἑαυτό τους καὶ ὑπομένουνε μὲ ἡρεμία τὸν πόνο τους. Γιατὶ ἡ ζωὴ μᾶς θάρρον στὸ ἀλη-
θινὰ τὸν ὀραιότατο τέλος ποὺ μπορεῖ νάγκῃ ἡ ζωὴ γιὰ μᾶς τοὺς θυητοὺς ἀνθρώπους,
ἵστε πρέπει περισπότερο νὰ ὑμνοῦμε καὶ νὰ δοξολογᾶμε τὴ ζωὴ, παρὰ νὰ κλαίμε καὶ
νὰ μοιρολογᾶμε γι' αὐτήν. "Οσο δὲ γιὰ τὶς οἰκογένειές μας, ἀν οἱ γονεῖς μας γνοιά-
ζωνται στὸ μέλλον γιὰ τὶς γυναικές μας καὶ τὰ παιδιά μας καὶ φροντίζουν καὶ ἔχουνε
τὸ νοῦ τους πῶς νὰ θρεφτοῦν καλύτερα καὶ πῶς νὰ καλοπερνοῦνε στὴ ζωὴ τους,
θᾶναι τὸν ὀραιότερο ποὺ θάχουν νὰ κάμουν στὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους καὶ τὸ
καλύτερο γιὰ νὰ ξεχάσουνε τὴ μοίρα τους καὶ ζοῦνε καλύτερα καὶ ὀραιότερα καὶ
σὲ μᾶς ἀγαπητότερα.

D

Αὐτὰ εἶναι τὰ μηγύματά μας, ποὺ θεωροῦμε ἀρκετὰ γιὰ ν' ἀπευθύνουμε στοὺς
δικούς μας. Τὴν πολιτεία μας διμος ἔχουμε νὰ παραινέσουμε νὰ γνοιαστῇ καὶ γιὰ
τοὺς γονεῖς μας καὶ γιὰ τὰ παιδιά μας, πῶς νὰ ἐκπαιδευτοῦν τοῦτα καὶ διαπλα-
στοῦν μὲ ἥθος κόσμιο καὶ σεμνό, καὶ πῶς νὰ γεροκομισθοῦν ἔκεινοι στὰ γεράματά
τους μὲ ἀξιοπρέπεια ὅπως ἀξίζει στοὺς γονεῖς ἡρόων· ἀλλ' εἴμαστε ἀπόλυτα βέ-
βαιοι, πώς καὶ χωρὶς τὴν παραίνεσή μας αὐτὴ ἡ πατρίδα μας θὰ γνοιαστῇ γιὰ τοὺς
δικούς μας καὶ θὰ κάμῃ ὅπως πρέπει τὸ χρέος της».

XXI. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι, παιδιά καὶ γονεῖς τῶν πεθαμένων ἡρώων τῆς πα-
τρίδας μας, τὰ μηγύματα, ποὺ καὶ ἔκεινοι μᾶς παράγγειλαν νὰ σᾶς μεταδώσουμε καὶ E
ἔγὼ τώρα, δσο μπορῶ, σᾶς ἀπαγγέλλω μ' ὅλη τὴν καρδιά μου. Καὶ ἐγὼ ὁ ἕδιος γιὰ
χάρη ἔκεινον σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς παραινῶ, τὰ παιδιά τους νάγκουν ὃς πρότυπο
καὶ νὰ μαριοῦνται στὴ ζωὴ τους τοὺς πατέρες τους, καὶ οἱ γονεῖς τους γιὰ τὸ καλό
τους νὰ παρηγοριῶνται καὶ νάγκουν θύμρως στὴ ζωὴ τους, γιατὶ καὶ ἡ πολιτεία καὶ
ὅλοι ἐμεῖς οἱ συμπατριῶτές σας, καὶ δεκτές χωριστὰ καὶ ὅλοι μαζὶ ἐνοιμένοι, θὰ
φροντίσουμε γιὰ νὰ σᾶς γεροκομισουμε ὅπως πρέπει στὰ γεράματά σας καὶ θὰ σᾶς
προστατεύσουμε σὲ κάθε περίσταση καὶ ὅπου καὶ ἀν τύχῃ καὶ συναντᾶμε στὴ ζωὴ
μας ὅποιον καὶ νᾶναι ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἔκεινων ποὺ πεθάναν γιὰ τὴν πατρίδα τους.
"Οσο γιὰ τὴν πολιτεία καὶ σεῖς οἱ ἕδιοι ξέρετε πολὺ καλά, πώς φροντίζει καὶ προσ-
τατεύει πάντα τὶς οἰκογένειες τῶν πολεμιστῶν ποὺ ἔπεσαν στοὺς πολέμους, πῶς
ἔχει θεσπίσει νόμους ποὺ προστατεύουν τὰ παιδιά τους καὶ τοὺς γονεῖς τους καὶ
πῶς ἔχει ἀναθέσει στὸν ἀνώτατο ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρχοντές της νὰ ἐπιβλέπῃ ξεχω-

249Α διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχῇ ήπερ μεγίστη ἐστίν, ὅπως ἀν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες· τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτή, προθυμιουμένη ὃ τι μάλιστ' ἄδηλον αὐτοῖς τὴν δρφανίαν γενέσθαι, ἐν πατρὸς σχήματι καταστᾶσα αὐτοῖς αὐτῇ ἔτι τε παισὶν οὖσιν, καὶ ἐπειδὴν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἔωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτεροι αὐτῶν πανοπλίᾳ κοσμήσασα, ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα ὅργανα τῆς πατρόφας ἀρετῆς διδοῦσα, καὶ ὡμα οἰωνοῦ χάριν ἀρχεσθαι

B ἴέναι ἐπὶ τὴν πατρόφαν ἐστίαν ἀρξοντα μετ' ἵσχυος ὅπλοις κεκοσμημένον. Αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτίσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν αὐτῇ τὰ νομιζόμενα ποιοῦσα κοινῇ πᾶσιν ἀπερ ἵδια ἐκάστῳ γίγνεται, πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς τιθεῖσα καὶ μουσικῆς πάσης, καὶ ἀτεγνῶς τῶν μὲν τελευτισάντων ἐν κληρονόμου καὶ ὑέος μοίρᾳ καθεστηκυῖα,

C τῶν δὲ ὑέων ἐν πατρός, γονέων δὲ τῶν τούτων ἐν ἐπιτρόπου, πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένην. Ὡν χρὴ ἐνθυμουμένους προστερον φέρειν τὴν ἔυμφοράν τοῖς τε γὰρ τελευτίσασι καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως Ἀν προσφιλέστατοι εἴτε καὶ ὅρστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. Νῦν δὲ ἥδη ὑμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τετελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι ἀπίτε.

D XXII. Οὗτός σοι δὲ λόγος, ὁ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστίν.

MEN. Νὴ Δία, ὁ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ γυνὴ οὖσα τοιούτους λόγους οὖα τῷ ἐστὶ συντιθέναι.

ΣΩ. Ἀλλοί εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσει αὐτῆς λεγούσης.

MEN. Πολλάκις, ὁ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντεύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οὖα ἐστίν.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτῇν καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῇ;

E MEN. Καὶ πολλήν γε, ὁ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνη ἥ τι ἐκείνῳ ὅστις σοι δὲ εἰπὼν ἐστιν αὐτόν· καὶ πρός γε ἄλλην πολλὴν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι.

ΣΩ. Εὖ ἀν ἔχοι· ἀλλοί δέ πως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὖθις σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παροι αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω.

MEN. Θάρρει, οὐ κατερῷ· μόνον ἀπάγγελλε.

ΣΩ. Ἀλλὰ ταῦτα ἐσται.

ριστὰ καὶ περισσότερο γι' αὐτοὺς παρὰ γιὰ δλους τὸν ἄλλους πολίτες, πῶς νὰ μὴ 249A γίνεται ἀπὸ κανένα καμμιὰ ἀδικία στὸν πατέρες τους καὶ στὶς μητέρες τους ὅσο ξοῦνε. Γιὰ τῶν παιδιῶν τους ἐπίσης φροντίζει τὴν κοινὴ διαπαιδαγώγηση καὶ ἀνατροφὴ κι' ἀπάντι ἀπ' δλα ἐνδιαφέρεται καὶ πασκίζει, πῶς νὰ μὴν αἰστάνωνται καθόλου τὴν ὁρφάνεια τους στὴ ζωὴ τους.⁸⁶ "Οσο εἶναι ἀκόμα παιδιὰ τὸν φέρνεται στοργικὰ σὲ νᾶναι ἡ ἴδια ἡ πολιτεία ὁ ἀληθινὸς πατέρας τους κι' ὅταν μεγαλώσουν καὶ γίνονται πιὰ ἀντρες, τὰ στέλνει στὰ σπίτια τους ἀφοῦ τὰ στολίσῃ προτίτερα μὲ λαπρὴ πολεμικὴ πανοπλία. "Ετσι χαρίζοντάς τους τὰ ὄργανα τῆς πατρικῆς πολεμικῆς ἀντρειᾶς θέλει νὰ τοὺς δείχνῃ καὶ νὰ τοὺς ψυμβάλῃ δλοένα τὸν ἥρωϊσμὸν καὶ τοὺς πολεμικοὺς ἀθλῶν τῶν πατέρων τους· συνάμα τόχει συμβολικὰ ὡς ὠραῖο B οἰωνό νᾶναι ὁ νειὸς ἀριματοστολισμένος τὴ στιγμὴ ποὺ πρωτοπαίνει στὴν πατρική του ἑστία γιὰ νὰ διαφεντέψῃ μὲ στιβαρὸ κι' ἀντρίκειο χέρι τὸ νοικοκυριό του. Κοντὰ σ' ὃλ' αὐτὰ ἡ πολιτεία μας δὲν παύει ποτὲ νὰ τιμᾷ ὅπως πρέπει τὸν ἥρωῖκον γε-
χρούς της τῶν πολέμων. Κάθε χρόνο ὄργανώνει πρὸς τιμὴ τους τὴν καθιερωμένη ἀπ' τὸ νόμο δημόσια πανυγηρικὴ τελετή, ὅπου γίνονται γιὰ δλους μαζὶ τοὺς πεθαμένους στοὺς πολέμους μας ὃσα εἶναι ἔθιμο στὴν πόλη μας νὰ γίνονται γιὰ τὸν καθένα χωριστὰ ἀπὸ τοὺς δικοὺς τους ταυτόχρονα καὶ γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό ὄρ-
γανώνει γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς ἀγῶνες καὶ ἀγῶνες κάθε λογῆς μουσικῆς. Κοντο-
λογῆς ἡ πολιτεία ἔχει σύμμφωνα μὲ τὸ νόμο ἀπέναντι τῶν νεκρῶν τῶν πολέμων τὴ θέση αληρονόμου καὶ γυιοῦ, ἀπέναντι τῶν παιδιῶν τους τὴ θέση πατέρα καὶ ἀπέ-
ναντι τῶν γονειῶν τους τὴ θέση κηδεμόνα, καὶ γενικὰ φροντίζει καὶ προστατεύει C δλους μὲ κάθε τρόπο καὶ σ' ὃλη τους τὴ ζωὴ. "Ολ' αὐτὰ πρέπει νὰ φέρνετε πάντα στὴ μηνίμη σας στὸ μέλλον καὶ μὲ τὴ ψύμμησὴ τους νὰ πραπίνετε τὸν πόνο σας καὶ νὰ ὑποφέρνετε πιὸ γαλήνια τὴ συφορά σας. "Ετσι καὶ σ' ἐκείνους ποὺ πέθαναν καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ κρατιῶνται ἀκόμα στὴ ζωὴ θάστε ἀγαπητότατοι κι' εὐχο-
λότατο θᾶναι κι' ἐσεῖς νὰ προστατεύετε τὸν ἄλλους καὶ οἱ ἄλλοι νὰ προστατεύουν ἐσāς. Κι' ἐτώρα κι' ἐσεῖς κι' δλοι οἱ ἄλλοι ἀφοῦ ἐκάματε τὸ χρέος σας κι' ἐκλάψατε μαζὶ μ' ὅλη τὴν πολιτεία, ὅπως εἶναι ἔθιμο κι' ἐπιβάλλει ὁ νόμος, τοὺς νεκροὺς ποὺ ἔδωσαν ὡς ἥρωες τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν πατρίδα τους, ἀστε στὸ καλό».

XXII. ΣΩ. Αὐτὸς εἶναι, Μενέξενε, ὁ λόγος τῆς Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας.

D

MEN. Μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, μακαρία εἶναι ἡ Ἀσπασία, στὰ μάτια σου, ἀν ἔχῃ τὴ δύναμη, ἀν καὶ γυναίκα, νὰ συνθέτῃ τέτοιους λόγους.

SΩ. 'Αλλ' ἀν δὲν πιστεύῃς, ἀκολούθα με, καὶ θ' ἀκούσῃς κι' ἐσὺ ὁ ἴδιος μὲ τ' αὐτιά σου τὴν ἴδια νὰ μιλάῃ.

MEN. Πολλὲς φορὲς στὴ ζωὴ μου Σωκράτη, ἔχω συναντίσει τὴν Ἀσπασία καὶ ἔρω καλά, ποιὰ εἶναι καὶ τὶ ἀξίζει.

SΩ. Τί λοιπόν; Δὲν τὴνε θαυμάζεις καὶ δὲν τῆς χρωστᾷς εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ λόγο τῆς αὐτό;

MEN. Βεβαιότατα, Σωκράτη, καὶ πολὺ μεγάλη μάλιστα εὐγνωμοσύνη χρωστῶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ στὴν Ἀσπασία ἢ σ' ἐκείνον ποὺ στὸν εἴπε. Προπάντων ὅμως E εὐγνωμονῶ αὐτὸν ποὺ μοῦ τὸν εἴπε.

SΩ. Θαυμάσια! 'Αλλὰ πρόσεξε, ἀν ἀγαπᾶς, καὶ μὴν πῆς σὲ κανένα τίποτα γιὰ μένα, γιὰ νὰ μπορῶ καὶ στὸ μέλλον νὰ σοῦ ἀπαγγέλλω πολλοὺς καὶ ὠραίους πολιτικοὺς λόγους της.

MEN. 'Ησύχασε, καὶ δὲ θὰ εἰπῶ λέξη σὲ κανένα· φτάνει μονάχα νὰ μοῦ ἀπαγ-
γέλλῃς τοὺς λόγους της.

SΩ. Πολὺ καλά, κι' αὐτὸ θὰ γίνη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5—10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11—147
ΜΕΡΟΣ Ι.—Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ	11—42
1. Τὸ πρόβλημα τοῦ Νεοελλινικοῦ πολιτισμοῦ	11—14
2. Τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Κόσμου καὶ ὁ Νεώτερος Εὐρωπαϊκὸς Κόσμος	14—18
3. Τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας τοῦ Νεοελλινικοῦ Κόσμου καὶ τῆς ιστορικῆς ἐνότητας τοῦ Νεοελληνισμοῦ καὶ τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ	18—42
α'. Τὸ φῶς τοῦ προβλήματος	18—20
β'. Ἡ Κριτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἰστορίας	20—26
γ'. Ο δυϊσμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἰστορίας ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Δ' π. Χ. αἰώνα καὶ ως σήμερα καὶ οἱ δυὸς Ἑλληνικοὶ Κόσμοι τῆς περιόδου αὐτῆς	26—38
δ'. Τὸ νόημα τοῦ Νεοελλινικοῦ Δημοτικισμοῦ	34—40
ε'. Ἡ Ἰστορικὴ Μοίρα τοῦ Νεοελληνισμοῦ	40—42
ΜΕΡΟΣ ΙΙ.—ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ	43—147
1. Ἡ Ἰστορία τοῦ ἔργου γενικά	43—47
2. Οἱ βαθύτεροι λόγοι τῆς στάσης τοῦ Νεώτερου Κόσμου μπροστὰ στὸ Μενέξενο. Τὸ φῶς τοῦ Πλατωνικοῦ Λόγου	48—63
3. Ἡ δργανικὴ συγκρότηση καὶ ὁ βαθύτερος σκοπὸς τοῦ Μενέξενου; Ο Ἐπιτάφιος τοῦ Πλάτωνος καὶ ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Θουκυδίδη	63—67
4. Ἡ οὐσία τοῦ Πλατωνικοῦ πανηγυρικοῦ τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας	67—147
α'. Ο Ἑλληνολατρικὸς καὶ ἀντιβαρβαρικὸς χαρακτήρας τοῦ πανηγυρικοῦ. Ο πρῶτος «ἔπαινος» τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας	67—81
β'. Ο δεύτερος «ἔπαινος» τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ἡ Ἀθηναϊκὴ Γῆ Μητέρα δλοκλίρου τοῦ Ἀνθρώπινου Γένους	82—86
γ'. Τὸ ἐγκώμιο τοῦ πυλιτεύματος τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ἡ οὐσία τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Οἱ δυὸς κόσμοι τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Ἀριστοκρατίας	87—117
δ'. Τὸ ἐγκώμιο τοῦ κοσμοϊστορικοῦ ἔργου τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ο πανηγυρικὸς τῶν ἀθανάτων ἡρώων τῶν Ἑλληνοπερσικῶν πολέμων, «πατέρων» τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ὅλου τοῦ Ἀνθρώπινου Γένους	117—135
ε'. Ἡ παραίνεση καὶ ἡ παραμυθία	135—140
5. Ἐπίλογος	141—147
ΑΠΟ ΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ Κ. HILDEBRANDT	148—161
ΑΡΧΑΙΟ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	162—191
	192

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΡΕΤΝΟΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΖΗΣ

E.Y. LIBRARY 2006
ΙΟΑΝΝΙΝΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Σελ. **Στίχ.**

48	9	ἀντὶ ἔρμημενα	πρέπει νὰ γραφτῇ	ἔρμηνενα
58	21	»	»	»
92	10	»	»	»
92	17	»	»	»
125	ποὺν ἀπὸ τὴν ὑποσημείωση	»	»	δ ἀριθμὸς 1

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΤΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥ
 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΕΤΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥ

Ε.γ.Δ.π.κ.π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Henri Bergson. "Η Ψυχή και τὸ Σῶμα 1918.
2. Immanuel Kant. "Η Ἡθικὴ Φιλοσοφία. I. Οἱ Ἀρχὲς τῆς Μετα-
φυσικῆς τῶν Ἡθῶν. Ἄθηνα, 1937, σ. 320.
3. "Η Φιλοσοφία τοῦ Κάντ (Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας και Θεωρίας τῶν
Ἐπιστημῶν. Ἰούλιος 1937).
4. Πολιτεία και Φιλοσοφία. I. Τὸ Ἔδνος και τὸ Κοινωνικὸ Πρό-
βλημα. "Η Κοινωνικὴ Πολιτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους και
ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία. Ἄθηνα 1944/1945 σ. 32.
5. "Απάνου ἀπὸ τὴν Ἀβυσσο. (Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ Συγχρό-
νου Ἑλληνισμοῦ). Ἄθηνα 1945/1946 σελ. 292.
6. "Ο Μέγας Ἀλέξανδρος ("Εγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ τοῦ Ἑλίου).
7. "Ο Διγενῆς Ἀκρίτας ("Εγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ τοῦ Ἑλίου).
8. "Ἄριθμα και Μελένες σ" Ἐφημερίδες και Περιοδικά.